



## Drames rurals. Caires vius

Víctor Català

### Agonia

El senyor Ramon u havia dit a En Minguet que encara quedava un bri d'esperança; però En Minguet se la veia *fumuda*; ho havia dit a l'hereu, feia poca estona:

— La teva mare va malament, noi, creu-me; aquell remenament que li sento en la caixa del pit no m'agrada: sembla que ja li cacen l'ànima pels racons...

Però el noi ho havia allunyat; als joves els reca haver-se d'entristir: esperen tot lo que poden. En canvi, ell, En Minguet, era altra cosa. Amb la Bel se n'hi anava a l'altre món la mellor alhaja de la casa, com deia ell. El vent podia enrossegar-se'n les palleres i trencar-li les saules, fins el Govern podia haver-se-n'hi endut un fill a les Amèriques, però al venir l'estiu, les saules rebrotarien, i es tornarien a fer noves palleres, i dels fills, també, si en tenia un de perdut, n'hi quedava un altre al costat per a ajudar-lo; mentre que amb la Bel no hi havia consol ni compensació possible, perquè quan la Mort se l'endugués, ni tornaria a rebrotar ni li quedaria cap més Bel a la vora.

[...]

I en aquest punt de sos pensaments se preguntà per què no havia tornat encara el senyor Ramon; no l'havien vist del vespre abans, i això que la Bel perillava. Veritat que fer un quart de camí amb aquella ventada donava ànsia, però per la Bel ja podia fer-ho, que la Bel no era pas com les altres malaltes, pel senyor Ramon. Li havia de tenir més miraments, perquè la Bel s'hi havia estat a casa seva i els havia servit fins que es va casar amb ell, amb En Minguet; i després de casada, sempre se'ls havia estimat, i els ous més grossos i la millor fruita i les botifarres més llargues i les polles prenys tot se n'anava de present a cal senyor metge. No pas que ell se'n queixés, En Minguet; molt al contrari: lo que feia la Bel era ben fet, puix li semblava que era molt just que tingués llei a la casa en què havia servit. Encara En Minguet li feia esment, quan venien els sants i diades senyalades, perquè no se'n descuidés de dur-los quelcom. Però, francament el senyor Ramon no els havia pas correspost com se mereixien. En Minguet mai del món hauria gosat dir-ho a la Bel, però era lo cert. Veritat que pel casament els hi ha vien pagat la festa i les llicències; però, fora d'això, què més havia fet per a ells? Els hi cobrava la conducta fins en els anys de més misèria; i quan li van demanar diners per a pagar la quinta de l'hereu, va dir que no podia deixar-los més que vint-i-cinc duros, perquè se li havia mort l'euga i tenia de comprar-ne una altra; tant, que l'hereu hauria hagut d'anar a servir si no els deixa els dos-cents duros el secretari, com va haver d'anar-hi el pobre Janet, el petit, que Déu sap quan en tornaria, si en tornava, d'aquelles terres beneïdes...

[...]

— Quina ho...ra és? —articulá la Bel penosament.

— Cap a les cinc, filla... ¿Què vols alguna cosa?

—No...

I la malalta, després d'un moment, afegí a poc a poc, tan a poc a poc que En Minguet, tot ell orelles per a recollir les paraules de sa muller, amb prou femes ho va entresentir:

— Demà... aquesta hora... ja seré fora...

En Minguet sentí com un cop de puny en el cor i la barba es posà a tremolar-li. Empassant-se un sanglot a força d'heroisme i fent veure que tirava la cosa a broma, estrafeu una rialleta que semblà una ganyota, i digué:

— Hala, valenta!... I on vols anar, demà?

La Bel tornà a girar el cap, aquell cap descarnat i verdós, cap a ell, i se'l mirà, amb una llarga mirada apagada. Després confegí, en un murmuri:

—Al cel... si tu... ho vols...

A En Minguet se li adreçaren els cabells.

— Jo... —féu. I la veu se li nuà com si l'escanyessin amb una baga escorredora.

— Si vols... perdonar... me...

[...]

En Minguet tornà a perdre l'esma, i s'assegué altre cop al capçal del llit.

— Que m'has de dir, Bel?

— Me perdo... naràs?

En Minguet esclatà un sanglot violent, un sanglot que ni amb tots els esforços logrà ofegar; amorrà el cap el coixí de la Bel i mossegà la llana. La malalta se regirà anguniosa, i del llit sortí una bravada forta de suor ressuat, d'orins; una fetor insuportable de cosa descomposta, i la ranera es féu més fadigosa i el xiulet més llarg.

— Me perdo... naràs, Min... Minguet?

— Si jo no et tinc de perdonar de res, Bel!... Si tu has sigut la més bona dona del món!

— No... no... —feia penosament el cap de la malalta; i sa veu apagada repetia amb insistència—: Perdo... na'm!

— Però de què, Bel, de què?

— Perdo... na'm, i després... t'ho... diré... —i la malalta esgarrapà la roba amb sos dits com garfis.

— Sí, sí —digué En Minguet, desesperat—; de tot te perdono, de tot lo que vulgues, Bel, de tot...

— Jura... m'ho!...

— T'ho juro!... Tal com jo vull ésser perdonat per Déu Nostre Senyor, Bel.

[...]

— Min... guet... Escolta... —la Bel se fadigava per a enraonar, i En Minguet, perquè no tingués d'esforçar-se, ficà quasibé el cap a dins del llit.

— Dignes poc a poc, Bel, que ja et sento.

— ¿Me faràs... dir... el bé... quan siga... morta?

— Per què dius aquestes coses, filla? Com si t'haguessis de morir d'aquesta, tontota!... Ja saps que el senyor Ramon va dir...

— Deixa'l dir el... senyor... Ramon... Ja sé jo com... estic... Encara que per a tu... siga una sangria... fes-me'l dir, el bé... Minguet... perquè Nostre... Senyor... també em... perdoni...

En Minguet s'ofegava i no pogué contestar: sentia que els peus se li gebraven i el cap li bullia. La malalta li tenia arrapada la mà amb la força d'unes estenalles.

— I tu... no em maleei... xis... quan... me mo... ri... En Minguet aixecà el cap i la mirà espantat. En el llagrimer de la malalta hi tremolava una llàgrima, com una gota de pluja en la conca d'una calavera.

— Maleir-te a tu, Bel? Ave Maria Puríssima! ¿Per què et podria maleir jo, trist de mi?

— Perquè em vaig casar... Jo... no era... per a tu...

— Ja ho sé, Bel, que no eres per a mi... Ja ho sé, Bel... Jo tenia quinze anys més que tu, i tu eres com la Verge del Roser i jo lleig com un mal esperit, i pobre com una rata... A tu et volien tots els minyons i a mi no m'hauria volgut ningú... Però tu no vas parar-t'hi en aquestes coses, i per això t'estimo tant, Bel... Tu només vas veure que el cosí Minguet era un home de bé, un treballador, i que es moria per tu...

[...]

La malalta es revifà amb esglai.

— No... no: el senyor rector va dir... que si no... t'ho dei... me condem... naria... i t'ho vull... dir,

Minguet... sinó que... costen... tant de dir... aques... tes... co... oses!...

En Minguet plegà les mans, desesperat.

— Però, valga'm Déu! ¿Què és lo que m'has de dir que et dóna aquesta angúnia?

— Que quan me vaig casar...

En Minguet s'abocà sobre el llit, escoltant àvidament.

— ...ja esta... va... gros... gros...sa...

Va ésser un minut tràgic el primer que passà dins d'aquella cambra després de la confessió espantosa.

En Minguet quedà com llampferit: immòbil; els ulls vidriats, la boca oberta. Els peus se li gelaren i tot se li fongué en una boira verda. Al mateix temps, per sobre la cara de la malalta, la Mort hi va estendre una ombra morada. La flameta del got se bellugà tota esporuguida com si volgués fugir, i les negrors inquietes, com grans fantasmes vagaroses, s'agitaren remolinant-se entorn de l'agonia, mentre a fora la tramuntana xiulava exasperadament, en sa cursa desenfrenada cap a l'Infinit.

[...]

I comprengué el mesquí egoisme d'aquella dona que fins al darrer moment havia explotat sa confiança, aquella confiança cega, no confessant-se mentre no tingués segur el perdó que havia d'obrir-li les portes del cel que ella mateixa s'havia clos amb son pecat.

Però, l'havia estimada tant, que no trobà dins d'ell ni una engruna de cor per a avorrir-la. Amb el cap sobre el pit va preguntar poc a poc, amb una gran pena sorda:

— És dir... que el gran...

— És... d'ell...

— I l'altre?

— Teu.

I En Minguet hi vegé més clar encara. Ella no havia parat fins que havien lliurat de la quinta al gran, a la nineta dels seus ulls, a risc d'arruïnar-se, com de fet s'havien arruïnat (encara pagaven vint-i-dos duros cada any de rèdits per aquells dos-cents que havien manllevat al secretari i que no podrien tornar-li mai més), i, en canvi, pel petit, pel fill d'ell, d'En Minguet, cap força havia fet per a redimir-lo, deixant-lo, resignada, a la desgràcia des del primer moment. I el fill se n'havia anat a morir a terres estranyes com un avorrt, i l'altre... el fill escadusser, el fill de la vergonya... el foraster, era l'hereu, era l'amo de l'amor i del cabal, estava en la casa del llençat, robava l'amor que pertocava al llençat... Redéu, quina coïssor en el cor del pobre Minguet!... I aquella dona, que no havia dit res ni havia temperat la injustícia fins que es veia amb un peu dins de la sepultura!... Ah, si no estigués tan acabada!...

[...]

En Minguet, aleshores, se vegé al peu del foc: podia recular o tirar-s'hi i abusar-se: l'assaltà una gran covardia que li gebrava el cor, i al mateix temps un desig rabiós de saber-ho tot fins al capdavall.

— Qui era... ell?... —preguntà a la fi; i sentí que li venien blanques les genives.

La mirada de la malalta, ja apagada i cega, se regirà cap a una banda i altra amb un esglai astorat, de por infinida, com si vegés esbatanar-se de tots costats les portes del més enllà i volgués escapar-se del Destí. Amb una contracció violenta, furiosa, enfarfegà la roba sobre son pit, destapant-se les cames fins als genolls; li mancava l'alè.

En Minguet repetí, quasi inconscient, en veu baixa:

— Qui era... ell, Bel?...

La malalta tombà el cap i semblà que l'entenia.

— Ell?... El senyor... Ra... mon.

[...]